Избори за Европейски парламент – избирателните права на гражданите на ЕС

Публикуван на: 13-02-2009
Източник: Портал Европа

Проф. д-р Жасмин Попова, която е автор на ключови учебници като "Основи на правото на Европейския съюз" и "Право на Европейския съюз", както и на редица публикации, свързани с ЕС.

Като въвежда в първичното общностно право понятието „Европейско гражданство” Договорът за Европейски съюз (ДЕС) от Маастрихт (1992г.) преодолява политиката на символи и пристъпва към създаване на реално съществуващи права на гражданите на ЕС, свързани не само и не толкова с осъществяването на професионална дейност, но и реализиращи връзката между гражданите на Съюза и общностните институции.

Създадено не като субститут, а като допълнение към гражданството на всяка държава-член, европейското гражданство обхваща специфични права, изброени в чл.18 –21 от ДЕО. Сред този каталог правото на гражданина на ЕС да участва в европейските избори в държавата-член, където пребивава, без да бъде нейн гражданин, закрепено в чл.19 ал.2 от ДЕО, е най-чувствителния елемент на новия правен институт, поради политическото му измерение. Затова и правната му уредба предизвиква много дискусии по време на междуправителствената конференция за приемане на ДЕС.

Като специално право на всеки гражданин на ЕС да участва в политическия живот на държавата по местопребиваването си, правото за участие в изборите за ЕП е проявна форма на принципа на недискриминационно третиране между граждани и не-граждани на държава-член и е естествена последица от основното право на еввопейските граждани за свободно движение и пребиваване на територията на Съюза. Чрез упражняването му се цели по-добрата интеграция на гражданите на ЕС в държавата, в която живеят, без да имат нейната националност. То е въведено за да гарантира на всички граждани на ЕС, независимо от това дали са граждани или не на страната, в която пребивават, възможност да упражняват в тази страна активното и пасивно избирателно право при избори за ЕП при идентични условия .

Предстоящите избори за ЕП (4-7 юни 2009г), първите с участието на българските граждани като граждани на ЕС, е подходящ повод за кратък преглед на понятието и основните храктерни белези на това основно право на европейските граждани.

Упражняването на избирателното право не предполага хармонизиране на избирателните системи на държавите-членки и не засяга прилагането на чл.190 § 4 от ДЕО, според който изборите за ЕП се организират “ съгласно единна процедура във всички държави-членки или съгласно общи за всички държави-членки принципи”. Тъй като, както е известно, към настоящия момент липсва единна процедура за изборите за ЕП, в сила е втората опция на чл.190, § 4 ДЕО –

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

създаването на „ общи принципи”, уреждащи отделни техни аспекти . Така изборите за ЕП и статутът на европейските депутати са обект на правно регулиране както от норми на общностното, така и на вътрешното право на държавите-членки. Оттук и наличието на редица различия в режима в отделните държави на ЕС, както и на различни становища по въпроси, които a priori изглеждат очевидни и неподлежащи на дискусия, като напр. въпросът за титулярите на избирателното право (приложението ratione personae на националната уредба на изборите за ЕП, третиран по-долу).
През 1976г., с оглед подготовката на първите преки избори за ЕП (1979г), Съветът на ЕО приема Акт относно преките избори за Европейски парламент(**1**), впоследствие изменен и допълнен с Решения на Съвета № 81 от 1993(**2**) и № 772 от 2002 , в сила от 1.04.2004г.(**3**) (означаван като Акт). Този документ съдържа само ограничен брой общи принципи и постигнатото еднообразие с неговото приемане е относително.
Съветът препоръчва приемането на общите принципи, съдържащи се в горепосочения Акт, от всички държави членки съобразно съответните им конституционни разпоредби, като същевременно им оставя свободата и възможността да прилагат националното си законодателство за неуредените на общностно равнище въпроси. Чрез приемането на Акта не се осъществяват целите, предвидени в чл.190 ДЕО, но становището на Съвета и на ЕП е, че този текст на първичното право, предвиждащ създаването на единна избирателна система, позволява постепенното реализиране на целеното еднообразие.
Общите принципи за провеждане на избори за ЕС, установени в Акта, се свеждат до : гласуване по пропорционалната система (чл.1), срок на легислатурата (чл.5), несъвместимости на депутатския мандат (чл.7), време на провеждане (чл.10) и начало на определяне на изборните резултати (чл.11). В съответствие с чл.8 от Акта по отношение на другите аспекти на избирателната процедура регламентацията е прерогатив на държавите-членки .
Във всяка държава-член изборите за ЕП се провеждат върху основата на всеобщо равно и пряко избирателно право при тайно гласуване по пропорционалната система

Изборите се провеждат във всички държави-членки в рамките на един и същ период ; те продължават от четвъртък до неделя поради невъзможността да се постигне съгласие за провеждането им на една дата, предвид различни национални традиции и с оглед на факта, че понякога те съвпадат с национални избори.

В зависимост от националната специфика държавите могат да създават избирателни райони или други електорални подразделения, стига това да не засяга пропорционалния характер на начина на провеждане на изборите. За провеждането на изборите на ЕП по-голямата част от държавите-членки (предимно тези с по-малобройно население) определят един единствен избирателен район, обхващащ цялата им територия. Изключение правят Франция – 8 избирателни райони, Ирландия – 4, Италия – 5, Обединеното кралство – 11, Полша – 13 , Германия – 16.
Германският закон предвижда възможност конституирането на кандидатски листи както на ниво провинция (Land), така и на ниво федерална държава. Белгия провежда изборите в рамките на три избирателни района, обособени на езиков признак – франкофонска, недерландофонска и германофонска. В съответствие с чл.9, ал.1 от Закона за избиране на членове на Европейския

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

парламент от Република България(**4**) (ЗИЧЕП) територията на България, включително секциите извън нейните граници, представлява един многомандатен избирателен район.
Държавите-членки имат възможност също и да определят минимален праг за предоставянето на депутатски мандат, който на национално ниво не може да надвишава 5% от подадените гласове. Мнозинството от държавите-членки, вкл. България, не въвеждат такъв праг. Страните, чиято нормативна уредба предвижда минимален праг, са : Дания, Германия, Франция, Унгария, Латвия, Литва, Чехия и Словакия – 5% от подадените действителни гласове , Австрия и Швеция – 4% и Гърция – 3 %.
По отношение на кандидатските листи част от държавите прилагат системата на затворени (блокирани) листи, докато други допускат обединяването на листи или преференциално гласуване за един или повече кандидати (напр. Австрия, Белгия, Дания, Естония и др). В България изборите за ЕП се провеждат по пропорционалната система с национални изборни листи на политически партии, коалиции на политически партии и независими кандидати чрез преференциално гласуване. За разпределянето на мандатите се използва методът на най-големия остатък – методът на Хеър-Ниймайер на национално ниво (чл. 9 ЗИЧЕП)
Всяка държава е автономна да определи таван за разходите на кандидатите по време на предизборната кампания за избори на ЕП. Таванът, установен в чл.78 ЗИЧЕП за финансиране на предизборната кампания за една кандидатска листа , възлиза на 2 000 000 лв.
Различните видове несъвместимост на европейския депутатски мандат с упражняването на други дейности се дефинира както от общностното, така и от националното право. От 2004г. е несъвместимо упражняването на европейски и национален депутатски мандат. Общностното право регламентира несъвместимостите на статуса на депутат в ЕП със заемането на редица длъжности в други институции и органи на Съюза като :

» член на правителството на държава-член

» член на Комисията на ЕС

» съдия, генерален адвокат или секретар на Съда на ЕО или на Първоинстанционвния съд

» член на ръководството на Европейската централна банка

» член на Сметната палата на ЕС

» омбудсман на ЕС

» член на Икономическия и социален комитет на ЕС, на Комитета на регионите, на административния съвет, директорския съвет на Европейската инвестиционна банка

» служител на институциите и органите на ЕС както и на нейните специализирани агенции и други тела

По смисъла на общностното право няма несъвместимост между европейския мандат и упражняването на частна дейност, но в ЕП има създадена система за деклариране на финансови

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

интереси, както и публичен регистър, в който европейските депутати обявяват всяка извършена професионална или друга дейност срещу заплащане. Държавите-членки имат свобода да определят във вътрешното си право и други видове несъвместимост на депутатския мандат в ЕП. Българският закон възпроизвежда стриктно общностната регламентация по този проблем (чл.2 ЗИЧЕП)

(1) OJ L 278/ 8.10.1976
(2) Решение на Съвета 93/81 ,OJ L 33/9.2.1993
(3) Решение на Съвета 2002/772, OJ L 283/ 21.10.2002
(4) В сила от 06.03.2007г., обн. ДВ бр.20 от 2007г., изм.ДВ бр.19 от 2008г.

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

2.1. Приложно поле ratione personae на националната уредба

Наред с разпоредбите на чл.19, §2,ДЕО (предвиждащ правото за участие в избори на територията на държава-член различна от тази, на която лицето е гражданин) и на чл.чл.189 и 190 ДЕО (според които ЕП се състои от представители на народите на държавите на Общността), без съмнение избирателното право на гражданите на ЕС произтича преди всичко от демократичните принципи, на които се основава ЕС, закрепени в чл.6 ДЕС, и в частност – принципа на всеобщото и равно избирателно право. На това основание всеки гражданин на ЕС по дефиниция е носител на правото за участие в избори за ЕП, при условие, че отговаря на нормативно установените от съответната държава предпоставки за упражняването на това право (възраст, местопребиваване, условия за избираемост, несъвместимости и пр.).

Означава ли това, обаче, че единствено гражданите на ЕС могат да са носители на това право, както впрочем и на останалите права, предвидени в чл.18-21 ДЕО, като се има предвид, че самите Договори изрично разширяват приложното поле на някои от тях извън обсега на европейските граждани, като например правото на петиции пред ЕП (чл.194 ДЕО) или сезиране на Омбудсмана (чл.195 ДЕО), признати на всички физически и юридически лица пребиваващи в държава-член? Възможно ли е разпростиране на правото за участие в избори за ЕП по отношение на граждани на трети страни , ако националната уредба го допуска и съвместима ли ще е такава национална норма с общностното законодателство?

Въпросът не е чисто теоретичен, тъй като националното законодателство на Обединеното Кралство (ОК) предвижда подобна възможност по отношение на гражданите от страните на Британската общност (Commonwealth) и тази уредба е атакувана като несъответстваща на правото на ЕС и предмет на иск по чл.227 ДЕО , предявен от Испания срещу ОК (дело C-145/04). В бъдеще въпросът би могъл да възникне и с оглед на текущия дебат в някои държави-членки относно целесъобразността за предоставяне на правото на участие в избори на чужденци (от страни не-членки на ЕС), пребивавали в рамките на определен срок във въпросните държави.

Според Съда на ЕО, който постановява решението си по казуса межсу Испания и ОК в разширен състав, нито чл.190 ДЕО, нито Актът от 1976г. определят по екплицитен и точен начин бенефициентите на правото на участие в избори за ЕП, и не изключват възможността лице, което не притежава качеството на гражданин на ЕС, като например гражданин на страна от Британската общност, пребиваващ в Гибралтар, да е носител на такова право. Становището на Съда , основано върху анализ на разпоредбите на чл.чл.17, §2, 189, 190, 194 и 195 ДЕО е, че не съществува очевидна връзка между гражданството на ЕС и правото за участие в избори за ЕП, от която императивно да следва, че въпросното право е запазено винаги и само за граждани на ЕС. В настоящия момент, според СЕО, определянето на титулярите на правото да избират и да бъдат избирани е в компетентността на всяка държава-член, при спазване на общностното право, което не се противопоставя на възможността дадена държава да предостави такива права на лица, определени в съответствие със съществуващи специфични тесни връзки с нея, независимо, че не са граждани на ЕС. Затова обстоятелството, че ОК предвижда по отношение на изборите за ЕП, организирани в Гибралтар, прилагане на условията, предвидени от националното си законодателство както по отношение на вътрешните си избори , така и за изборите за Законодателната камара на Гибралтар, не противоречи според СЕО на правото на ЕС. (**5**)

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

Без съмнение разглежданата хипотеза визира единствено случаите на упражняване на избирателно право за национална листа на територията на държавата, която го предоставя на граждани на трети страни.

2.2. Приложно поле ratione loci на националната уредба

Националната уредба на някои държави-членки предвижда известни специфики (ограничения) по отношение на териториалния обсег на действие, дължащи се на исторически и географски съображения.

Така избирателният закон на Кралство Холандия диференцира правото за участие в избори за национален парламент и за ЕП в зависимост от територията, на която пребивават холандските граждани, предоставяйки това право единствено на гражданите с местопребиваване Холандия. Независимо, че притежават холандско гражданство, пребиваващите на територията на Аруба или Антилските острови нямат право да участват в национални и европейски избори, освен ако не са държавни служители или не са пребивавали поне 10 години на територията на Холандия. Датският закон не предоставя право на участие в избори за ЕП на лицата, пребиваващи в Гренландия и островите Ферое, докато националната уредба на Франция е приложима и по отношение на отвъдморските й територии.

2.3. Гласуване за национална листа извън националната територия

По начало всички държави-членки на ЕС, с изключение на Унгария и Ирландия, оправомощават своите граждани, пребиваващи в друга държава-член, да гласуват за националната кандидатска листа. Модалитетите за упражняване на това право
се уреждат от вътрешното законодателство на съответната държава, като всяка от тях е суверенна да определя правния режим относно участието в избори за своите граждани, които живеят извън нейната електорална територия, следствие на което този режим разкрива редица различия. Тук следва да се има предвид и факта, че гласуването в някои държави-членки може да става освен лично, също и по пощата или по интернет, както и в дипломатическите представителства в чужбина.

Някои държави-членки (Белгия, Дания и Гърция) ограничават участието в избори за ЕП само за тези свои граждани, които пребивават в друга държава-член на ЕС, ограничение, което не съществува за останалите.

Модалитетите се отнасят до вписването в избирателните списъци за европейските избори (Австрия, Дания, Финландия, Холандия) или вписването в специални списъци, изтотвени от държавата по произход (Полша, Чехия, Португалия, Италия, Испания). Преобладаващата част от гражданите на държаавите-членки гласуват в своите дипломатически представителства в чужбина, за гражданите на Обединеното Кралство е необходимо единствено да декларират , че имат намерение да упражнят избирателното си право в чужбина.(както те, така и гражданите на повечето държави-членки гласуват по начало по пощата) Българските граждани, желаещи да гласуват в чужбина за националната листа, следва да заявят това не по-късно от 20 дни преди изборния ден, чрез саморъчно подписано заявление, съдържащо определени реквизити (чл.46, ал.9 от ЗИЧЕП) Избирател, който не е включен в избирателния списък на съответното дипломатическо или консулско представителство, се вписва в списъка на съответната секционна избирателна комисия след представяне на документ за самоличност и на декларация, че е живял постоянно най-малко през последните три месеца в България или в друга държава-член на ЕС, и не е гласувал в същите

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

избори за ЕП. Заявилите, че ще гласуват извън националната територия, не могат да бъдат дописвани в избирателните списъци на страната в изборния ден (чл.46, ал.11 ЗИЧЕП)

(5) Решение на СЕО от 12 септември 2006 по дело С-145/04, т.70-79, публикувано в Rec.2006, p.I-07919. Следва да се отбележи по-нюансираната позиция по делото на генералния адвокат Tizziano, който в заключението си поддържа тезата, че дискрецията на държавите-членки по този въпрос не е абсолютна и самото общностно право съдържа указания, позволяващи да се установят известни граници на правото на дадена държава да откаже или да признае правото за участие в избори за ЕП на гграждани на трети страни. Според генералния адвокат разпростирането на избирателното право опо отношение на граждани на трети страни следва да е по изключение и да е изключено при липсата на ефективна връзка на въпросните лица с Общността (вж. Заключение на генералния адвокат по делого, т.102 и сл.)

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

Предвиждайки право да участват в избори за ЕП на европейските граждани, които пребивават в държава-член различна от отечествената им държава , общностният законодател изхожда от принципа за равно третиране и липса на дискриминация, формулиран в чл.19, § 2 ДЕО. Поради това следващото изложение презумира, че представената национална уредба е приложима както за собствените граждани, така и за гражданите на останалите държави-членки, упражняващи избирателното си право в тази държава, като отбелязва единствено съществуващите различия.
На ниво ЕС условията и модалитетите за упражняване на избирателното право в друга държава-член на ЕС се регламентират с Директива на Съвета 93/109/ЕС от 6.12.1993г.(посочвана по-нататък като Директивата)(**6**). Транспонирана във всички 27 държави-членки, тя урежда само гласуването в държавата-член по местопребиваване за кандидатската листа на тази държава.
Българският закон, който транспонира Директивата е ЗИЧЕП.
Директивата съдържа легални дефиниции на редица понятия, свързани с упражняването на разглежданото право като:“избори за ЕП”,“избирателен район (територия) “, избирателен списък/кандидатска листа”, “изборен ден”, “формална декларация “ . Тя дава определение на “държава-член по пребиваване”, без обаче да дефинира самото понятие “пребиваване “(residence). Законодателната уредба на всяка държава- член дефинира условията, на които трябва да отговаря гражданин на друга държава-член, за да се счита за “пребиваващ” и да упражнява избирателното си право.
Директивата въвежда понятията “общностен избирател” (Community voter, йlecteur communautaire) и “общностен избираем (кандидат)”(Community national entitled to stand as a candidate, йligible communautaire) за означаване на всеки гражданин на Съюза, който има право на избира или да бъде избиран в държавата-член, в която пребивава при провеждането на избори за ЕП. Според чл. 3 от Директивата критериите, на които следва да отговаря всеки общностен избирател или кандидат са следните:

» да бъде европейски гражданин;

» да пребивава в държава-член, различна от собствената му държава;

» да отговаря на същите изисквания за упражняване на избирателното право, които са приложими към гражданите на държавата-член, в която пребивава.

Вътрешното законодателство на всяка държава-член определя условията за участие в изборите на лицата, които не са нейни граждани, но тези условия не трябва да се различават от предвидените за собствените й граждани (принцип на равното третиране).

<u>В схематичен вид горепосочените изисквания се свеждат главно до следното :</u>

Възраст

Минималната възраст за упражняване на правото на глас във всички държави-членки е 18 години. Необходимата минимална възраст за да бъде избран даден гражданин на ЕС за депутат не е еднаква във всички държави-членки. Така в Кипър, Гърция и Италия тя е 25 години, във Франция и Румъния– 23, в Полша, Чехия, Словакия, Обединеното кралство, Белгия, Естония, Литва, Латвия и Ирландия - 21, в Австрия –19 , а в останалите държави членки – 18.

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

Българският законодател предвижда минимална възраст за избираемост 21 години (чл.5, ал.1 ЗИЧЕП)
Националност (гражданство)
Ако националното право на дадена държава-член предвижда като условие за кандидатстване на собствените си граждани притежаването на този статут в рамките на определен минимален период от време , то се счита, че общностните кандидати отговарят на това условие, ако са имали статут на граждани на дадена държава-член в рамките на същия период (чл.3 ,§ 3 от Директивата)

Пребиваване (срок)

Съгласно чл.5 от Директивата, ако за упражняването на активното или пасивно избирателно право дадена държава–член предвижда изискване за минимален срок на пребиваване на нейната територия, то се счита ,че общностните избиратели или кандидати отговарят на това условие, ако са пребивавали в рамките на същия срок на територията на друга държава-член. Тази разпоредба не засяга специфични условия, предвидени от вътрешното право относно продължителността на пребиваване в точно определен район или местност.
За упражняването на правото на глас всички държави-членки изискват лицето да пребивава на националната територия. Използваната терминология е различна : " постоянно или реално местоживеене" (Австрия, Франция, Унгария, Полша, Словения), "обичайно пребиваване" (Ирландия), "пребиваване "(Италия, Испания). Сроковете варират от минимум 45 дни от вписването в регистъра по местоживеене за Чехия , 51 дни преди изборния ден във Финландия, минимум 3 години в Швеция, до минимум 5 години в рамките на последните 6 години за Люксембург. Законодателствата на Австрия, Белгия, Дания, Испания, Франция, Гърция, Унгария, Ирлания, Италия, Холанция, Полша, Португалия, Словакия, Словения и ОК не предвиждат конкретни срокове , но във всички случаи използваната термиинология предполага достътъчна продължителност на пребиваването. Белгийският закон изисква както за своите граждани, така и за гражданите от други държави на ЕС, да бъдат вписани в регииистъра на населението на дадена белгийска община. Според чл.4 ал.1 и ал.2 от ЗИЧЕП право да избират членове на ЕП имат българските граждани, които са живяли постоянно най-малко през последните три месеца в България или в друга държава-член на ЕС. Това изискване важи и за гражданите на други-държави членки, които имат статут на продължително или постоянно пребиваващи в България(**7**). Същият режим е установен и в Германия.
По отношение на общностните кандидати чл.5, ал.2 от ЗИЧЕП поставя изискване за липса на гражданство в държава извън ЕС, както и за минимален срок от 2 години, през който лицето е живяло постоянно в България или в друга държава-член на ЕС. Този срок в Чехия е 45 дни, в Полша - 5 години.

Лишаване от избирателни права

Условие за участие в изборите за ЕП е гражданинът на ЕС да не е лишен от избирателни права по силата на влязла в сила присъда от наказателен съд или решение на граждански съд (чл.6 и чл.7 от Директивата) Качеството “общностен кандидат” предполага лицето да не е лишено от правото да бъде избирано в държавата по произход , или – също и в държавата по пребиваването си (уредбите на Германия, Гърция, Италия, Холандия, Унгария, ОК, Словакия) .
Българският закон предвижда общностният кандидат или избирател да не е лишен от избирателно право в държавата-член, на която е гражданин (чл.4, ал.2 и чл.5, ал.2 ЗИЧЕП). Всеки европейски гражданин, който се кандидатира за депутат в ЕП, трябва да представи доказателства от

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

компетентните власти на собствената си държава, че не е лишен от избирателно право. В дискрецията на държавата-член по пребиваването е да откаже да предостави правото да гласува на лице, лишено от такова право в собствената му държава. Държавата по пребиваване може да направи проверка в държавата, чийто гражданин е потенциалният избирател и да изиска да получи своевременна информация за истинността на декларацията, порадена от лицето, желаещо да упражни правото си на глас на територията й.

Други изисквания

По отношение на общностните кандидати от други държави-членки Белгийският закон поставя изискване за владеене на френски, немски или нидерландски език в зависимост от избирателния район.

(6) Council Directive 92/109/EC of 6 December 1993 laying down detailed arrangements for the exercise of the right to vote and stand as a candidate in elections to the European Parliament for citizens of the Union residing in a Member state of which they are not nationals, OJ L 329/30.12.1993.

(7) Статутът на продължително и постоянно пребиваване е статут, придобит при условията и по реда на Закона за влизането, пребиваването и напускането на Република България на гражданите на Европейския съюз и членовете на техните семейства (§ 1, т.10 от Допълнителните разпоредби към ЗИЧЕП)

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

Общностните избиратели могат да упражнят избирателното право или в собствената си държава, или в държавата-член в която пребивават, като имат свобода на избор. Никой не може да гласува повече от 1 път или да се кандидатира на повече от 1 място. Съществува изградена система за обмен на информация между държавите-членки с цел контролиране спазването на забраната за двойно гласуване.
По принцип упражняването на правото на вот в държавата-член по пребиваване зависи от волята на общностния избирател. Ако гласуването в тази държава е задължително според нейното вътрешно право, това задължение се отнася до всички европейски граждани, заявили желание да гласуват на нейна територия.
Чл.чл. 9-12 от Директивата уреждат въпросите, свързани с осигуряване на предпоставките за упражняване на активното и пасивно избирателно право. Чл.9 съдържа правилата относно вписването на общностните избиратели в избирателните списъци и кандидатските листи в държавата по пребиваване. За да бъде включен в избирателните списъци / листи на държавата, където пребивава, общностният избирател / кандидат следва предварително да заяви желанието си за това, чрез подаване на съответното заявление за регистриране
Наред с документите, необходими за всеки гласоподавател, гражданин на държавата-член по пребиваване, общностният избирател следва да подаде също и формална декларация, съдържаща следните реквизити :

» националност и адрес на територията на държавата по пребиваване;

» при необходимост, местността или избирателният район в собствената си държава, където и бил вписан за последен път в избирателните списъци, респ. листи;

» заявление, че ще упражни правото си на глас само в страната по пребиваване.

Освен тези задължителни реквизити, държавата-член по пребиваване може да изиска от общностния гласоподавател:

» декларация, че не е лишен от право на глас в държавата-член, чиито гражданин е;

» представяне на валиден документ за самоличност;

» посочване на датата, от която пребивава в тази или друга държава-член.

В съответствие с чл.30 от ЗИЧЕП гражданин на държава-член на ЕС, който желае да бъде вписан в избирателен списък, представя писмена декларация в общинската администрация по адреса на пребиваване в България в срок до 40 дни преди изборния ден, в която се съдържат гореизброените реквизити.
По идентичен начин при подаване на заявлението си за вписване в кандидатска листа, всеки общностен кандидат следва да представи, наред с документите, изискуеми за кандидатите-граждани на държавата, в която пребивава, също и формална декларация, съдържаща данни относно :

» националност и адрес на територията на държавата-член по пребиваване;

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

» заявление, че не издига кандидатурата си за избор и в друга държава-член;

» при нужда, посочване на местността или избирателния район, в чиито листи е бил вписан за последен път

» удостоверение от компетентните административни власти в собствената си държава, че не е лишен от правото на бъде избиран за депутат (или че липсва подобна информация).

Държавата по пребиваване може да изиска от общностния кандидат да представи валиден документ за самоличност, както и да посочи датата, от която притежава националност на държава-член на ЕС. Чл.54, ал.1, т.4 от ЗИЧЕП , изброяващ реквизитите на писмената декларация , подавана от кандидат, гражданин на държава-член на ЕС, при регистриране на кандидатските листи в Централната избирателна комисия , не съдържа отклонения от предвиденото в Директивата. Всяка държава-член има задължението своевременно и по подходящ начин да предостави на общностните избиратели и кандитати, пребиваващи на територията й, пълна информация относно условията и детайлните изисквания, свързани с упражняването на избирателното право. При отказ за включване в избирателните списъци или кандидатските листи на държавата по пребиваване, всяко засегнато лице може да търси правата си чрез всички правни средства, предвидени в законодателството на тази държава по отношение на нейните собствени избиратели или кандидати. Прегледът на националните уредби сочи, че в по-големия брой случаи общностностните избиратели се вписват в нормалните избирателни списъци по райони и секции, в съответствие с разпоредбите, приложими за гражданите на съответната държава. В някои държави-членки (Италия, Франция) съществуват допълнители избирателни списъци за общностните избиратели. В България избирателните списъци се състоят от 2 части, като част II се съставя по адресите, заявени от гражданите на държавите-членки на ЕС, въз основа на подадените декларации в съответствие с горецитирания чл.30 от ЗИЧЕП (чл.29 ЗИЧЕП).

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

Директивата предвижда възможност за въвеждане на изключение (дерогации) от принципа на равното третиране, обусловени от специфичните проблеми на дадана държава-член. Чл.14, който детайлизира условията за въвеждане на подобно изключение оправомощава държавата-член да въведе ограничения в упражняването на правото на глас в случай, че процентът на общностните избиратели, които пребивават на нейната геритория без да са нейни граждани надхвърля 20% от общия брой на пребиваващите на територията й европейски граждани на избирателна възраст. В горната хипотеза държавата-член може да дерогира приложението на чл.чл.3, 9 и 10 от Директивата и да предостави правото на глас само до общностни избиратели, пребивавали на територията й в рамките на определен минимален период, който не може да надвишава 5 години. По същия начин тази държава може да предостави правото да се кандидатират за европейски депутати единствено на тези общностни кандидати, които са пребивавали на територията й в рамките на определен минимален период, който не може да надвишава 10 години.
Всяка държава-член, която отговаря на условията за предоставяне на дерогация, може да предвиди специфична вътрешна уредба по отношение на съставянето на кандидатските листи. Тъй като една от целите на европейското гражданство е да улесни и да подобри интегрирането на гражданите на Съюза в страните, в които пребиват, стремежът на общностния законодател е , чрез предоставянето на подобна възможност за всяка държава-член да избегне напрежение и поляризация между кандидатските листи от собствените й граждани и гражданите, пребиваващи в нея.
Чл.14 § 3 от Директивата предвижда задължение на Комисията 18 месеца преди провеждането на всеки избор за ЕП да представи пред Съвета и ЕП доклад, съдържащ преценка за наличието на обстоятелства, допускащи дерогация в дадена държава-член и при нужда – предложение за предприемане на необходимите адаптации в уредбата.
Единствената държава член с поискана и предоставена дерогация по отношение на европейските избори е Люксембург. Статистическите данни от периода на последните европейски избори от 2004г. в тази държава сочат, че броят на потенциалните избиратели от други държави-членки, пребиваващи на територията на Люксембург е 107 375 , а броят на всички възможни избиратели – 326 027, т.е. 32,93%, надхвърлящ фиксирания в Директивата праг от 20% (**8**). В съответствие с предоставената дерогация вътрешното законодателство на Люксембург предоставя правото на глас в избори за ЕП на общностни избиратели ,граждани на други държави-членки, които са пребивавали на територията му 5 години в рамките на 6-те години, предхождащи молбата за вписване в избирателните списъци. Що се отнася до правото да бъдат избирани, гражданите от други държави-членки трябва да са пребивавали законно в страната най-малко 10 години в рамките на 12-те години предхождащи депозирането на кандидатската листа.
Независимо от успешното и навременно транспониране на Директивата във вътрешноправния ред на държавите-членки на ЕС и прилагането й при изборите за ЕП през 1994, 1999 и 2004г., практиката сочи много нисък ръст на участие на общностни избиратели, пребиваващи в държава-член , различна от тяхната собствена и изключително слабо упражняване на активното избирателно право(**9**). Според Комисията този факт е последица от липсата на достатъчна информираност на гражданите на ЕС за възможността за упражняване на това основно политическо право, независимо, че самата Директива изрично изисква от държавите-членки да организират специална информационна кампания за граждани на други държави-членки, пребиваващи на

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

територията им(**10**). Следва да се отбележи специалната роля, която биха могли да играят политическите партии на европейско равнище за успешното упражняване на разглежданото право. В заключение следва отново да се подчертае решаващото значение на основния принцип, който лежи в основата на правото на гражданите на ЕС да участват в изборите за ЕП – принципът на равно третиране, липсата на дискриминация, основана на националност, принцип, който е обект на специално внимание от страна на всички общностни институции и в частност на Съда на ЕО (**11**).

проф. д-р Жасмин Попова

(8) Данните са от Доклад на Комисията до ЕП и Съвета от 27.01.2003г., COM(2003) 31 final., стр.4.
(9) Така по време на изборите през 1994г. упражнилите правото си на глас в друга държава-член са 5.9% от общия брой на ггласувалите, през 1999г. – 9% и през 2004г. – 12%. През 1999г. от общо кандидатирали се в друга държава-зчлен 62 са избрани 4 депутата, а пред 2004 – от общо 57 – 4 (за сведение броят на всички общностни кандидати за последните избори възлиза на 8974)
(10) При подготовката на изборите през 2004г. и в перспективата на V-то разширяване на ЕС, в специален доклад от м. април 2003 Комисията призовава всички държави-членки да предприемат необходимите мерки, за да осигурят гласуването на гражданите на 10-те новоприсъединяващи се страни, пребиваващи на тяхната територия на изборите за ЕП DOC .COM(2003)174 final
(11) Многобройни са решенията на Съда на ЕО, в които той се позовава на този принцип , в съответствие с чл.чл. 12, 17 и 18 ДЕО.

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg

Index

Chapter 1 : Общи принципи ..... p. 1
Chapter 2 : Титуляри на правото за участие в избори за ЕП ..... p. 5
Chapter 3 : Условия за упражняване на избирателното право..... p. 8
Chapter 4 : Модалитети на упражняване на избирателното право.. p. 11
Chapter 5 : Предоставяне на дерогации..... p. 13
Съдържание..... p. 15

Copyrights © 2003-2007 Europe.bg